

TONI
MORISON

*Žena u
belom*

Prevela
Dijana Radinović

■ Laguna ■

Naslov originala

Toni Morrison
GOD HELP THE CHILD

Copyright © 2015 by Toni Morrison
Translation copyright © 2016 za srpsko izdanje, LAGUNA

Kupovinom knjige sa FSC oznakom
pomažete razvoj projekta odgovornog
korišćenja šumskih resursa širom sveta.

SW-COC-001767

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

Tebi

Pustite decu neka dolaze k meni, i ne branite im
Jevanđelje po Luki, 18:16

PRVI DEO

Mila

Nije moja greška. I ne možete mene da krivite. Nisam ja to uradila i nemam pojma kako se to desilo. Nije prošlo ni sat vremena otkako su mi je izvukli između nogu kad sam shvatila da nešto ne valja. Da nikako ne valja. Bila je tako crna da sam se prepala. Ponoćno crna, sudanski crna. Ja imam svetlu put, ravnu kosu, zlatnožuta sam, kako mi to kažemo, a takav je i otac Lule En. U mojoj porodici niko nema takvu boju, ni blizu. Najpribližnija bi bila kao katran, ali joj kosa ne ide uz kožu. Drugačija je – ravna a uvijena kao kod onih golih plemena u Australiji. Mogli biste pomisliti da je povukla na nekog pretka, ali na kog? Trebalo je da vidite moju babu; izdavala se za belkinju i reč više nije progovorila ni sa jednim svojim detetom. Sva pisma koja su joj slale moja majka i tetke vraćala je neotvorena. Na kraju su shvatile poruku i ostavile je na miru. U to vreme to su radili gotovo svi mulati i kvarteroni* – naravno, ako su imali odgovarajuću kosu.

* Mulat je potomak crnog i belog roditelja, a kvarteron onaj ko ima četvrtinu crnačke krvi. (Prim. prev.)

Možete li da zamislite koliko ima belaca u čijim žilama teče i krije se crnačka krv? Pogadaajte. Dvadeset posto, tako sam čula. I moja majka, Lula Me, lako je mogla da prođe kao bela, ali nije htela. Ispričala mi je koliko ju je ta odluka koštala. Kad su ona i moj otac otišli u opštinu da se venčaju, tamo su bile dve Biblije i oni su morali da polože ruku na onu namenjenu crncima. Druga je bila za belачke ruke. Biblija! Eto ti sad! Majka mi je bila kućna pomoćnica kod bogatih belaca. Jeli su sve što im je spremala, tražili da im riba leđa dok sede u kadi i bog te pita kakve su je još intimne stvari terali da radi, ali nije smela da pipne istu Bibliju.

Neki od vas verovatno misle da je loše grupisati se po boji kože – što svetlija, to bolje – u klubovima, četvrtima, crkvama, sestinstvima, pa čak i školama za obojene. Ali kako inače da zadržimo malo dostojanstva? Kako inače da izbegneš da te pljuju u prodavnici, da te guraju laktom na autobuskoj stanici, da hodaš ulicom uz ivičnjak kako bi belci imali ceo trotoar za sebe, da ti u bakalnici naplaćuju pet centi za papirnu kesu koju beli kupci dobiju za džabe? A da ne pominjem uvrede. Za sve sam to čula i za još mnogo, mnogo toga. Zahvaljujući boji kože, mojoj majci nisu branili da isprobava šešire u robnoj kući niti da koristi njihov ve-ce. A moj otac je mogao da isproba cipele u samoj radnji, a ne u sobi iza. Nijedno nije dozvolilo sebi da pije sa česme „samo za obojene“ sve i kad su izgarali od žeđi.

Nije mi drago što to kažem, ali od samog početka, još u porodilištu, stidela sam se bebe, Lule En. Kad se rodila, koža joj je bila svetla kao svim bebama, čak i afričkim, ali se brzo promenila. Pomislila sam da ludim kad je na moje

oči postala modrocрна. Znam da jesam poludela na minut pošto sam joj – samo na nekoliko sekundi – navukla ćebe preko lica i pritisla. Ali nisam to mogla da uradim ma koliko žalila što se rodila s tom užasnom bojom. Pomišljala sam čak da je dam u neko sirotište. A plašila sam se da budem jedna od onih majki što ostavljaju decu na crkvenom stepeništu. Nedavno sam čula za neki bračni par Nemaca belih kao sneg koji je dobio tamnoputu bebu koju niko nije umeo da objasni. Blizance mislim – jedno belo, drugo obojeno. Ali ne znam je li to istina. Znam samo da sam, dok sam je dojila, imala osećaj da mi neko crnče sisa sisu. Čim sam došla kući, uzela sam da je hranim na flašicu.

Moj muž Luis je poslužitelj u vozu, pa kad se vratio s puta, gledao je u mene kao da sam stvarno luda, a u nju kao da je pala s Marsa. Nije inače psovao, pa kad je rekao „Boga mu! Šta je dođavola ovo?“, znala sam da nam se ne piše dobro. To je bilo to, to je dovelo do svađa između nas dvoje. To nam je rasturilo brak. Proveli smo tri lepe godine zajedno, ali kad se Lula En rodila, on je mene krivio, a prema njoj se ponašao kao da je stranac – i gore od toga, kao da je neprijatelj.

Nikad je nije pipnuo. Nisam uspela da ga ubedim da nikad, ama baš nikad nisam švrljala s drugim. Bio je sto posto ubeđen da ga lažem. Svađali smo se i svađali dok mu nisam rekla da je sigurno tako crna na njegovu familiju – ne na moju. Tad je postalo još gore, toliko da se samo pokupio i otišao, pa sam morala da tražim drugi, jeftiniji stan. Bila sam dovoljno pametna da je ne vodim sa sobom kad bih pošla na razgovor s gazdom, već sam je ostavljala jednoj mladoj rođaki da je čuva. Radila sam

kako sam mislila da je najbolje, a ionako je nisam često izvodila napolje pošto bi se, dok sam je vozila u kolicima, i prijatelji i neznanci nagli i zavirili u kolica da kažu nešto lepo, pa bi se trgli ili odskočili i namrštili se. To me je bolelo. Da sam ja bila crna, a ona svetla, mislili bi da sam dadilja. Dovoljno je teško bilo to što kao obojena žena – makar i zlatnožuta – pokušavam da iznajmim stan u nekom pristojnom delu grada. Devedesetih godina, kad se Lula En rodila, bilo je zakonom zabranjeno diskriminisati kome ćeš izdati stan, ali je malo koji gazda mario za to. Smišljali su razloge da te ne prime. Ali posrećilo mi se sa gospodinom Lijem. Znam da je podigao kiriju sedam dolara više no što je stajalo u oglasu, a i dobije napad ako minut zakasniš s novcem.

Rekla sam joj da me zove Mila, a ne majka ili mama. Tako je bilo bezbednije. Da me tako crna i sa onim po meni predebelim usnama zove mama, bunila bi ljude. Uz to, ima i čudne oči, gar-crne što se prelivaju u plavo, nekako veštičje.

I tako smo nas dve dugo bile same, a ne moram da vam pričam koliko je teško biti napuštena žena. Luisu je izgleda posle bilo malo krivo što nas je onako ostavio pošto je nakon nekoliko meseci saznao gde sam se preselila i počeo svakog meseca da mi šalje novac, mada mu ga ja nikad nisam tražila niti sam ga oterala na sud za izdržavanje. Uz njegovih pedeset dolara uputnicom i moj noćni posao u bolnici, Lula En i ja nismo više morale da primamo socijalnu pomoć. Što je bilo dobro. Volela bih da to prekinu da zovu socijalna pomoć i da se vrate na izraz koji se koristio kad je moja majka bila mala. Tad se to zvalo potpora. Mnogo bolje zvuči, kao kratkoročna pomoć dok

ne staneš na noge. Osim toga, oni iz Socijalnog strašno su zlobni. Kad sam napokon našla posao i kad mi više nisu bili potrebni, zarađivala sam više no što su oni ikad zarađivali. Biće da im je zloba isplaćivala bedne plate, pa su nas zato tretirali kao prosjake. I još gore kad bi pogledali u Lulu En, pa u mene – kao da varam ili nešto tako. Stanje se malo popravilo, ali sam i dalje morala da pazim. Morala sam dobro da pazim kako je odgajam. Morala sam da budem stroga, vrlo stroga. Lula En je morala da nauči kako da se ponaša, kako da pogne glavu i ne pravi nevolje. Nek menja ime koliko hoće, briga me. Boja joj je krst koji će večno nositi. Ali nisam ja za to kriva. Nisam ja kriva. Nisam kriva. Nisam.

Nevesta

Bojim se. Nešto mi se loše dešava. Imam osećaj kao da se rastajem. Ne umem da vam objasnim, ali znam kad je počelo. Počelo je pošto mi je rekao: „Nisi žena kakvu želim.“

„Zaista nisam.“

Još ne znam što sam to rekla. Prosto mi je izletelo na usta. Ali kad je čuo moj drzak odgovor, prostrelio me je pogledom punim mržnje, pa navukao farmerke. Onda je zgrabio cipele i majicu, a kad sam čula kako su se vrata zalupila, načas sam se zapitala da nije on to okončao nas, našu vezu, a ne samo glupu svađu. Nemoguće. Svakog časa čuću kako se ključ okreće u bravi, kako ulazna vrata škljocaju i zatvaraju se. Ali cele noći nisam čula ništa. Ama baš ništa. Šta? Nisam dovoljno uzbudljiva? Ili dovoljno lepa? Ne smem da mislim svojom glavom? Da radim ono što on ne odobrava? Ujutru sam se probudila besna. Bilo mi je drago što je otišao pošto me je očito samo koristio jer imam novac i onu stvar. Bila sam toliko ljuta da biste,

da ste me videli, pomislili da sam tih šest meseci s njim provela u pritvoru bez optužnice i advokata, a onda je sudija odjednom sve poništio – odbacio optužbe ili odbio da ih uopšte sasluša. Uglavnom, nisam htela ni da plaćem ni da kukam ni da optužujem. Rekao je nešto; složila sam se s tim. Ko ga jebe. Uostalom, naša veza nije bila ništa spektakularno – čak ni onaj malčice opasan seks kome sam se nekad prepuštala. Mislim, nije bila ni nalik onim duplericama u modnim časopisima, znate, gde parovi stoje polugoli u talasima, izgledaju tako žestoko i skroz opasno, seksualnost im kao munja, a nebo se smrkava da naglasi sjaj njihove kože. Volim te reklame. Naša veza nije čak mogla da se poredi ni sa starim R&B pesmama – s nekom melodijom s ritmom napravljenim da izazove groznicu. Nije bila ni sladunjav tekst bluz pesme iz tridesetih: „Bejbi, bejbi, što mi to radiš? Radim sve što želiš, idem kud mi kažeš.“ Zašto sam nas uporno poredila s pesmama i duplericama iz časopisa, ne bih znala da kažem, ali zabavljalo me je da odaberem „I wanna dance with somebody“.

Sutradan je padala kiša. Dobivanje po oknima kao da ih zasipaju meci, a za njima kristalne linije vode. Oduprla sam se iskušenju da pogledam kroz prozor dole na ulicu. Uostalom, znala sam šta je ispod – ružne palme duž ivičnjaka, klupe u onom bednom parkiću, tek poneki prolaznik, ako ih uopšte ima, parčence mora u daljini. Odbijala sam da se prepustim svakoj želji da se vrati. Kad bi površinu i najmanje uzburkao osećaj da mi nedostaje, potisnula bih ga. Oko podneva sam otvorila flašu pino grida i utonula u sofu, njeni antilop i svileni jastuci udobni jednako kao naručje. Gotovo isto toliko. Jer

moram priznati da je on prelep čovek, bez mane čak sem malenog ožiljka na gornjoj usni i onog ružnog na rame-
nu – narandžastocrvene gromuljice s repićem. Inače je
od glave do pete prekrasan čovek. Nisam ni ja tako loša,
pa zamislite kakav smo bili par. Posle čaše-dve vino me
je malo uhvatilo, pa sam rešila da pozovem drugaricu
Bruklin i sve joj ispričam. Kako me je sa one četiri reči
– Nisi žena kakvu želim – pogodio jače nego pesnicom.
Kako su me toliko uzdrmale da sam se složila s njima.
Kakva sam glupača. No onda sam se predomislila i nisam
je pozvala. Znao kako je. Ništa novo. Prosto je otišao, a
ja ne znam zašto. Osim toga, previše se toga događalo
na poslu da bih najbolju prijateljicu i koleginicu gnjavila
pričom o još jednom raskidu. Posebno u ovom trenutku.
Sad sam regionalni menadžer, a to je kao da sam kapetan,
pa moram da održavam valjane odnose s posadom. Naša
kompanija *Silvija Ink.* mala je kozmetička firma, ali počela
je da se razvija i konačno probija i modernizuje. Četrde-
setih godina zvala se *Silfkorseti za žene istančanog ukusa*,
pa je promenila vlasnika i ime u *Silvija Aparent*, pa u *Silvija
Ink.*, da bi na kraju postala skroz moderna sa šest sjajnih
kozmetičkih linija, od kojih je jedna moja. Nazvala sam
je *TI CURO: Kozmetika za tvoje zlatno doba*. Namenjena
je devojkama i ženama svih boja kože, od boje abonosa
i limunade do mlečne. I moji su, samo moji – i ideja i
brend i kampanja.

Migoljila sam nožne prste pod svilenim jastukom i
nasmešila se na osmeh od karmina na vinskoj čaši pomi-
slivši: „Šta kažeš na to, Lula En? Jesi li ikad pomislila da
ćeš izrasti u takvu lepoticu i biti tako uspešna?“ Možda je
Lula En Brajdvel žena kakvu želi. Ali ona više ne postoji

niti je ikad bila žena. Lula En sam bila ja sa šesnaest godina i odbacila sam to glupo seljačko ime čim sam završila srednju školu. Dve godine sam bila En Brajd dok nisam otišla na razgovor za posao u prodaji u *Silviji Ink.*, pa po intuiciji skratila ime na Nevesta, da niko ne mora ništa da doda ni pre ni posle te lako pamtljive reči.* Mušterijama i osoblju prodaje se dopalo, ali on se nije na to obazirao. Uglavnom me je zvao luče. „Hej, luče.“ „Daj, luče.“ Ponekad i „curo moja“, s naglaskom na *moja*. Jedini put je rekao žena onog dana kad je otišao.

Što sam više belog vina pila, sve više sam mislila srećan ti put. Neću više gubiti vreme na tajanstvenog čoveka bez vidljivih sredstava za život. Bivši robijaš bez sumnje, premda se smejaio kad sam ga zadirkivala kako provodi vreme kad sam ja na poslu: Dokoliči? Skita? Ili se viđa s nekim? Kazao mi je da ne odlazi u grad subotom po podne da bi se javio povereniku za uslovni otpust ili savetniku iz centra za odvikavanje, ali mi nikad nije rekao gde to ide. Ispričala sam mu svaki detalj o sebi; on meni nije kazao ništa, pa sam zato izmišljala priče kao iz TV serija: on je doušnik kome su dali nov identitet, advokat izbačen iz komore. Šta god. Nisam mnogo marila.

Zapravo, napustio me je u savršenom trenutku. Pošto nije više bio u mom životu ni u mom stanu, mogla sam da se usredsredim na promociju linije *TI, CURO* i, što je jednako važno, da ispunim obećanje koje sam sebi dala mnogo pre nego što sam ga upoznala – oko toga smo se svađali one noći kad mi je rekao „Nisi žena kakvu želim...“. Prema zatvori.org/uslovni_otпуст/kalendar,

* *Bride* na engleskom znači nevesta. (Prim. prev.)

bilo je vreme. Planirala sam to putovanje godinu dana i pažljivo birala ono šta je potrebno jednom osuđeniku na uslovnoj slobodi: godinama sam štedela i uštedela pet hiljada dolara, a kupila sam i poklon-kupon *Kontinental erlajnsa* u vrednosti od tri hiljade dolara. Promotivni paket s proizvodima *TI*, *CURO* stavila sam u novu-novcatu torbu *Luj Viton*, što je sve moglo da je odvede kud želi. Ili bar da je uteši: da joj pomogne da zaboravi i ublaži zlu sreću, beznade i dosadu. Dobro, možda ne dosadu, zatvor nije manastir. Nije razumeo zašto sam toliko zapela da idem i one noći kad smo se posvađali zbog mog zaveta, otišao je. Možda sam mu povredila sujetu time što sam bila dobra samarićanka prema nekom drugom, a ne prema njemu. Sebični skot. Ja sam plaćala stanarinu, a ne on, a i kućnu pomoćnicu. Kad smo odlazili u klubove i na koncerte, vozili smo se mojim prelepim jaguarom ili kolima koje bih ja iznajmila. Kupovala sam mu lepe košulje – mada ih on nikad nije nosio – i uvek sam ja išla u kupovinu. Uostalom, zavet je zavet, naročito kad si se zavetovao sebi.

Dok sam se oblačila da pođem, primetila sam prvu neobičnu stvar. Nisam imala ni jednu jedinu stidnu dlačicu. Nisam ih obrijala niti depilirala, već su nestale kao da su obrisane, kao da ih tamo nikad i nije bilo. To me je uplašilo, pa sam prošla rukom kroz kosu da vidim opada li, ali bila je gusta i glatka kao i uvek. Alergija? Neka kožna bolest možda? Zabrinula sam se, ali nisam imala vremena ni za šta drugo sem da se nerviram i planiram da odem kod dermatologa. Morala sam da krenem da bih stigla na vreme.

Pretpostavljam da bi se drugima možda dopali predeli uz ovaj auto-put, ali ima toliko traka, izlaza, paralelnih

puteva, nadvožnjaka, upozorenja i saobraćajnih znakova, kao da si prisiljen da čitaš novine dok voziš. Nesnosno. Na tablama su uz upozorenja o otetoj deci iskakala i obaveštenja o nestalim starijim i hendikepiranim licima. Vozila sam desnom trakom i usporila zato što sam iz prethodnih odlazaka znala da je izlaz za Noristaun lako promašiti i da zatvor oglašava svoje postojanje na ovom svetu tek kilometar i po posle izlaza sa auto-puta. Verovatno nisu želeli da turisti znaju kako se u jednom delu zemlje otete od pustinje, po čemu je Kalifornija poznata, čuvaju zle žene. Kazneno-popravni zavod Dekagon, u vlasništvu privatne kompanije, tik izvan Noristauna, lokalno stanovništvo obožava zbog posla koji im daje: nadglednici, zatvorski čuvari, službenici, radnici u kantini, medicinsko osoblje, a najviše građevinski radnici, koji popravljaju puteve i ogradu i dodaju krilo za krilom zgradi gde pristiže sve više nasilnih grešnih žena što su počinile krvave ženske zločine. Na sreću po državu, zločin se ipak isplati.

Dvaput sam ranije odlazila u Dekagon, ali nijednom nisam pokušala da uđem tamo pod ovim ili onim izgovorom. Tad sam samo želela da vidim gde je to žena monstrum – tako su je prozvali – zatočena na petnaest godina, od minimum dvadeset pet, na koliko je osuđena. Ovog puta bilo je drugačije. Sofija Haksli je, prema objavi veća za uslovni otpust, puštena na uslovnu slobodu i išetaće iz zatvora u koji sam je ja strpala.

Kako je u Dekagon sve privatna lova, čovek bi pomislio da moj jaguar tamo neće štrčati, ali iza autobusa na ivičnjaku, starih tojota i polovnih kamioneta, moja kola, sjajna, mišjesiva s personalizovanim tablicama, izgledala

su kao pištolj. Ipak, nisu bila tako preteća poput belih limuzina koje sam tamo viđala parkirane – motori zuje, šoferi naslonjeni na blistave branike. Recite mi, kome to treba šofer koji skače da otvori vrata, pa odjuri odatle? Otmenoj madam nestrpljivoj da se vrati svojoj firmiranoj posteljini u ukusnom nameštenom burdelju u soliteru? Ili možda kurvici tinejdžerki koja jedva čeka da se vrati u baštu nekog raskošnog, poročnog privatnog kluba, gde će proslaviti svoje oslobađanje s prijateljima time što će iscepati zatvorsko donje rublje? Za nju nisu proizvodi *Silvije Ink*. Naša je linija seksi, ali ne dovoljno skupa. Kao i za ostala seksi sranja, kurvica bi mislila što skuplje, to kvalitetnije. Kad bi samo znala! Ipak, možda će i kupiti *TI, CURO* blistavu senku za oči ili sjaj za usne sa zlatnim šljokicama.

Danas nije bilo limuzina, ako se ne računa jedan lincoln. Uglavnom samo razdrndane tojote i prastari ševroleti, tihi odrasli i nemirna deca. Neki starac koji sedi na autobuskoj stanici kopa po kutiji *Čiriosa* pokušavajući da nađe poslednju slatku ovsenu pahuljicu. Nosi prastare zumbane cipele i ganc nove farmerke. Njegov bejzbol-kačket i braon prsluk preko bele košulje deluju kao da su iz radnje Vojske spasa, ali držanje mu je nadmeno, elegantno čak. Noge je prekrstio i zagleda suhu ovsenu pahuljicu kao da je probrani grozd koji je posebno za njega ubrao kraljevski vrtlar.

Četiri sata; još malo. Haksli, Sofija, iliti broj 0071140, neće biti puštena za vreme posete. Tačno u pola pet na parkingu nije ostao nijedan auto sem onog linkolna, čiji je vlasnik verovatno advokat s tašnom od krokodilske kože punom papira, novca i cigareta. Cigarete za klijenta, novac za svedoke, a papiri da izgleda kao da nešto radi.

„Lula En, jeste li dobro?“ Glas tužiteljke bio je blag, ohrabrujući, ali ja sam je jedva čula. „Nemaš čega da se bojiš. Ne može da te povredi.“

Ne, ne može i, majku mu, evo je. Broj 0071140. Čak i posle petnaest godina smesta sam je prepoznala, prosto zbog njene visine od preko metar osamdeset. Ništa nije smanjilo ženu-džina koju pamtim, višu od čuvara, sudije, advokata i tužilaca, visoku skoro koliko i policajci. Samo joj je muž monstrum bio ravan po visini. Niko nije sumnjao u to da je gadna nakaza, kako su je nazivali roditelji koji su se tresli od besa. „Pogledajte joj oči“, šaputali su. U sudnici, u toaletu, po klupama u hodniku šaputali su: „Hladne kao u zmijske, što i jeste.“ „Sa dvadeset godina? Kako jedna dvadesetogodišnjakinja može tako nešto da uradi deci?“ „Šališ se? Gle joj oči. Prastare su.“ „Moj mališa to nikad neće preboleti.“ „Đavo.“ „Kučka.“

Te su oči sad više nalik zečjim nego zmijskim, no visina je ista. Mnogo toga drugog se promenilo. Mršava je kao prut. Gaćice veličine 34, brusthalter A, ako ga i nosi. A svakako bi joj dobrodošla maska za lice glamglo. Formajz krema za ublažavanje bora i đusi bronzer dali bi malo boje njenoj koži boje surutke.

Kad izađem iz jaguara, ne pitam se niti marim da li me prepoznaje. Samo joj priđem i pitam: „Je l' vam treba prevoz?“

Nezainteresovano me pogleda, pa se okrene ka putu. „Ne. Ne treba.“

Usne joj drhte. Nekad su bile krute, prave kao britva naoštrena da iskasapi dete. Malo botoksa i malo tango mat karmina, bez sjaja, smekšali bi joj usne i možda

okrenuli porotu na njenu stranu, samo tad nije bilo *TI, CURO* proizvoda.

„Neko dolazi po vas?“ Smešim se.

„Taksi“, kaže.

Čudno. Poslušno odgovara strancu kao da je na to navikla. Nema „šta te briga“ niti „ko si ti uopšte“, već nastavlja da objašnjava. „Pozvala sam taksi. Mislim, pozvali su ga iz portirnice.“

Kad joj priđem i pružim ruku da je dotaknem, doveze se taksi, a ona se munjevito uhvati za kvaku, ubaci malu putnu torbu u kola i uz tresak zatvori vrata. Lupam na prozor i vičem: „Čekajte! Čekajte!“ Prekasno. Taksista izvodi polukružno skretanje kao profi vozač naskara.

Jurim do kola. Nije mi teško da ih sledim. Pretičem ih čak da prikrijem da ih pratim. To se ispostavlja kao greška. Taman kad hoću da skrenem na izlaz, vidim da taksi proleće pored mene ka Noristaunu. Šljunak pršti pod točkovima kad ukočim, vratim se i pođem za njima. Duž puta za Noristaun načičkane su uredne jednolike kuće izgrađene pedesetih, a potom stalno dograđivane – zatvoren bočni trem, garaža proširena za dvojica kola, popločano dvorište iza kuće. Put izgleda kao crtež deteta iz vrtića, sa svetloplavim, belim ili žutim kućama sa bor-zelenim ili cvekla-crvenim vratima, udobno smeštenim na prostranim travnjacima. Fali samo okruglo sunce sa zracima što štrče oko njega. Iza kuća, pored tržnog centra bezbojnog i tužnog kao lajt pivo, tabla označava početak grada. Pored nje stoji još jedna, veća reklama za *Motel i restoran Eve Din*. Taksi skreće i staje kod ulaza. Sofija izlazi i plaća vozaču. Pratim je i parkiram se malo dalje,

kod restorana. Na parkingu su još samo jedna kola – crni terenac. Sigurna sam da se nalazi s nekim, ali posle nekoliko minuta na recepciji ona odlazi pravo u restoran i seda za sto kraj prozora. Jasno je vidim i posmatram kako proučava jelovnik kao učenik na dopunskoj nastavi ili času engleskog kao stranog jezika – miče usnama dok čita, prstom prelazi preko naziva. Kakva promena! To je vaspitačica koja je predškolskoj deci zadavala da seku kolutove jabuke da naprave slovo O, delila im perece za slovo B i sekla komade lubenice u obliku slova Y. Sve to da bi dobila reč BOY* – pošto je, kako su šaputale žene kod lavaboa u ve-ceu, dečake najviše volela. Voće kao mamac imalo je veliku ulogu na suđenju.

Gle kako jede. Konobarica joj donosi tanjir za tanjir. Ima valjda smisla, ovo je prvo jelo van zatvora. Guta hranu kao izbeglica, kao neko ko nedeljama pluta na moru bez hrane i vode i samo što se ne zapita šta će njegovom saputniku iz čamca na samrti škoditi da proba malo njegovog mesa pre nego što potone. Ne skida oči s hrane, bode, seče, grabi kašikom navrat-nanos iz posuda. Ne pije vodu, ne maže hleb, kao da ništa ne sme da uspori njeno munjevito jedenje. Sve je gotovo za deset-dvanaest minuta. Onda plaća račun, izlazi i žurno hoda prilazom. Šta sad? S ključem u ruci i torbom na ramenu, staje i okreće se ka procepu između dva zida sa štukaturom. Izlazim iz kola i hodam/trčim iza nje dok ne čujem grcanje i bljuvanje. Zato se sakrijem iza onog terenca dok ne izađe.

Na vratima koja otključava napisano je 3A. Spremna sam. Pazim da pokucam autoritativno, snažno, ali ne preteće.

* *Boy* (engl.) – dečak. (Prim.prev.)

„Da?“ Glas joj je drhtav, ponizan glas osobe naučene da se automatski pokorava.

„Gospođo Haksli, molim vas otvorite.“

Tišina, a potom: „Ja... uh... Nije mi dobro.“

„Znam“, kažem. Tračak osude u mom glasu u nadi da će pomisliti da je to zbog povraćke koju je ostavila na betonu. „Otvorite.“

Otvara i stoji na vratima bosa, s peškirom u ruci. Briše usta. „Da?“

„Moramo da razgovaramo.“

„Da razgovaramo?“ Brzo trepće, ali ne postavlja pravo pitanje: „Ko ste vi?“

Proguram se pored nje u sobu pruživši ruku s torbom *Luj Viton*. „Vi ste Sofija Haksli, je li tako?“

Klima glavom. U očima joj načas sevne strah. Crna sam kao noć, a odevena skroz u belo, pa možda misli da je to uniforma i da sam nekakav autoritet. Hoću da je smirim, pa joj pružam torbu i kažem: „Dođite. Hajde da sednemo. Imam nešto za vas.“ Ne gleda u torbu niti u mene; zuri u moje cipele s visokim ubitačnim štiklama i opasnim špicom.

„Šta tražite od mene?“, pita.

Tako blag, uslužan glas. Posle petnaest godina iza rešetaka zna da ništa nije za džabe. Niko ništa ne deli besplatno. Šta god to bilo – cigarete, časopisi, tamponi, markice, čokoladice ili tegla putera od kikirikija – dolazi s debelom obavezom.

„Ništa. Ne tražim od vas baš ništa.“

Oči joj sad prelaze s mojih cipela na moje lice. Pogled joj neproničan, bez pitanja u njemu. Stoga odgovaram na pitanje koje bi mi normalna osoba postavila. „Videla

sam da napuštate Dekagon. Niko vas nije čekao. Ponudila sam vam prevoz.“

„To ste bili vi?“ Mršti se.

„Da. Ja.“

„Poznajem li vas?“

„Zovem se Nevesta.“

Žmirka. „Je l' to treba nešto da mi znači?“

„Ne“, kažem i smešim se. „Vidite šta sam vam donela.“ Ne mogu da odolim i spuštam torbu na krevet. Vadim iz nje paket *TI, CURO*, a na njega stavljam dve koverta – tanju s poklon-kuponom avio-kompanije, pa debelu sa pet hiljada dolara. Oko dvesta dolara za svaku godinu da je odslužila punu kaznu.

Sofija zuri u poređane stvari kao da su zarazne. „Čemu sve ovo?“

Zapitam se je li joj zatvor ošteti mozak. „U redu je“, kažem. „Tek par stvarčica da vam se nađe.“

„Zašto?“

„Za dobar početak. Znaite, života.“

„Života?“ Nešto nije u redu. Zvuči kao da joj treba objasniti značenje te reči.

„Da.“ I dalje se smešim. „Vašeg novog života.“

„Zašto? Ko vas je poslao?“ Sad deluje zainteresovano, ne uplašeno.

„Pretpostavljam da me se ne sećate.“ Sležem rameni-
ma. „A i što biste Lula En. Lula En Brajdvel. Sa suđenja? Ja sam jedno od dece koja su...“

Muljam jezikom kroz krv. Zubi su mi svi na broju, ali ne mogu da ustanem. Osećam da mi se levo oko zatvara, a desna ruka mi je obamrla. Vrata se otvaraju i svi pokloni koje sam donela jedan po jedan lete ka meni,

uključujući i *Vitonovu* torbu. Vrata se s treskom zatvaraju, pa se ponovo otvaraju. Moja crna cipela s visokom potpeticom pada mi na leđa, pa se skotrlja do moje leve ruke. Pružam je da dohvatim cipelu i lakne mi kad shvatim da, za razliku od desne, mogu da je pomerim. Probam da viknem „upomoć!“, ali usta kao da nisu moja. Otpuzim metar i pokušam da ustanem. Noge me drže, pa pokupim poklone, gurnem ih u torbu i odšepam do kola u jednoj cipeli; drugu sam ostavila. Ne osećam ništa. Ne mislim ništa. Sve dok ne vidim lice u retrovizoru. Usne mi izgledaju kao da su punjene sirovom džigericom; cela strana lica mi je odrana; desno oko mi je pečurka. Želim samo da pobegnem odavde – neću da zovem hitnu pomoć; predugo traje i neću da neki neuki upravnik motela zuri u mene. Policija. Mora da je ima negde u gradu. Palim kola, ubacujem u brzinu, upravljam levom rukom dok mi desna mrtvo leži uz butinu, vožnja iziskuje koncentraciju. Potpunu. I zato tek kad zađem dublje u Noristaun i ugledam znak sa strelicom koji upućuje na policijsku stanicu, sine mi – policija će sastaviti izveštaj, ispitati optuženu i fotografisati moje uništeno lice kao dokaz. Ali šta ako priča dođe do lokalnih novina zajedno s mojom slikom? Blamaža ne bi bila ništa spram sprdanja na račun *TI, CURO*. Od *TI, CURO* do *JU, CURO*.

Zbog bolova koji me probadaju mučno mi je da izvadim mobilni i pozovem Bruklin, jedinu osobu u koju imam poverenje. Potpuno poverenje.